राजस्थान राज्य शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, उदयपुर

(पाठ्यचर्या, पाठ्यपुस्तक,सामग्री निर्माण एवं मूल्यांकन प्रभाग)

प्रारंभिक शिक्षा पूर्णता प्रमाण–पत्र परीक्षा 2023

नमूना प्रश्न पत्र

कक्षा–8

विषय – संस्कृत (71)

अवधि–2.30 घंटे पूर्णांक 80

प्र.1 'शालिनि ग्रीष्मावकाशे पितृग्रहम् आगच्छति' रेखांकितपदे प्रयुक्तः उपसर्गः अस्ति। 1

(क) अन (ख) परा

(ग) अव (घ) आ ( )

प्र.2 अधोलिखितपदेषु 'क्त्वा' प्रत्यय युक्तं पदं अस्ति। 1

(क) गच्छति (ख) गन्तुम

(ग) गत्वा (घ) विघ्स्य ( )

प्र.3 भगिनीप्रदेशोऽयं बहवाकर्षकः इति प्रतीयते। अस्मिन वाक्ये अव्ययपद किम् अस्ति? 1

(क) भगिनी (ख) इति

(ग) प्रदेशं (घ) प्रतीयते ( )

प्र.4 'एकदा सः वने जाल विस्तीर्य गृहम आगतवान' अस्मिन वाक्ये सर्वनामपदम् अस्ति। 1

(क) सा (ख) वने

(ग) गृहम् (घ) सः ( )

प्र.5 वयं वसुंधरां मन्ये। 1

(क) गृहम (ख) कुटुम्बं

(ग) सस्यश्यामला (घ) प्रकृतिः ( )

प्र.6 आर्यभटेन ग्रन्थः रचितः। 1

(क) अर्थशास्त्रः (ख) आर्यभट्टीयम्

(ग) पञ्चतत्रं (घ) कर्मभूमिः ( )

प्र.7 'क्षितौ राजते भारतस्वर्गभूमिः' प्रस्तुतपाठ्स्य लेखकः अस्ति। 1

(क) अनुपम मिश्र (ख) रमानाथ शास्त्री

(ग) विष्णुशर्मा (घ) डा.कृष्णचन्द त्रिपाठी ( )

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्र.8 सावित्रीबाई फुले महोदयायाः माता आसीत। 1

(क) लक्ष्मीबाई (ख) मीराबाई

(ग) राधाबाई (घ) रमाबाई ( )

प्र.9 कोष्ठकप्रदत्तेष् पदेषु उचितं विभक्तिं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत 1+1=2

(क) ——————————परितः वृक्षाः सन्ति। (विधालयस्य / विधालयं)

(ख) ——————————सह पुत्रः गतः। (जनकाय / जनकेन)

प्र.10 सन्धि विच्छेदं / सन्धि युक्तं च कुरूतः 1+1=2

(क) अद्य + अपि = ——————————————

(ख) सहसैव = ———————+ ———————

प्र.11 विशेष्य–विशेषणानाम् उचितं मेलनम् कुरूत। $4\times\frac{1}{2}=2$

विशेष्यपदानि	विशेषणपदानि
(क) अयम	संस्कृति
(ख) महत्वाधायिनी	इतिहासे
(ग) प्राचीने	प्रदेशः
(घ) एकः	समवायः

प्र.12 उचितक्रियापदानि मंजूषात् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत $4\times\frac{1}{2}=2$

(रचयति,गच्छन्ति, अहसत्, वर्तते।)

(क) छात्राः पुस्तकानि गृहीत्वा विधालयं .....।

(ख) मालाकारः पुष्पैः मालाः .....।

(ग) मम मनसि एका जिज्ञासा .....।

(घ) सहसा बालिका तत्र .....।

प्र.13 मालायाः <u>मनोदशा स्वस्थाः</u> न प्रतीयते स्म।

अत्र रेखांकित पदयोः विशेषणं विशेष्यं च पदं पृथक कुरूत। 1+1=2

(क) विशेषणम् .....।

(ख) विशेष्यम .....।

प. 14 रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरूत– 1+1=2

(क) भोजपत्रोपरि <u>लेखनम</u> आरब्धम्।

उत्तरम् ——————————————————

(ख) मानवाः <u>वृक्षाणां</u> छायायां विरमन्ति।

उत्तरम् ——————————————————

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्र.15 कोष्ठके दत्तानि शब्देषु संज्ञापदानि चित्वा
रिक्त स्थानानि पूरयत। 1+1+1+1=4

(क) ———————— पूर्व दिशायां उदेति (सूर्यः, चन्द्रः, नक्षत्रः)

(ख) महिलाः तडागात् .————————————नयन्ति। (जलं, दुग्धम, घृतम)

(ग) अधुना आपणे वस्तुक्रयार्थम्————————आवश्यकता नास्ति
(रूप्यकाणाम, पदार्थानाम् वस्तूनाम्)

(घ) सामाजिककुरोतीनां ————————————मुखरं विरोधं अकरोत्।
(मीरा, सावित्री, राधा)

प्र. 16 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येण लिखत् 1+1+1+1=4

(क) कस्मिन उद्योगे वृक्षाः उपयुज्यन्ते ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

(ख) चञ्चलः व्याघ्रं कुत्र दृष्टवान् ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

(ग) प्राचीनेतिहासे का स्वाधीनाः आसन् ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

(घ) केन पीडितः वैभवः बहिरागतः ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

प्र.17 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत– 1+1+1+1=4

(क) स्वकीयं साधनं किम् भवति ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

(ख) इयं भूः कस्मिन युतानाम् अस्ति ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

(ग) कस्य यशः नश्यति ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

(घ) पथि के विषमाः प्रखराः ?

उत्तरम् ————————————————————————————————

प्र.18 प्रश्नपत्रात अतिरिक्तात् पाठयपुस्तकस्य द्वौ श्लोकौ लिखत।
2+2=4

(i) ----------

.....

.....

(ii) ----------

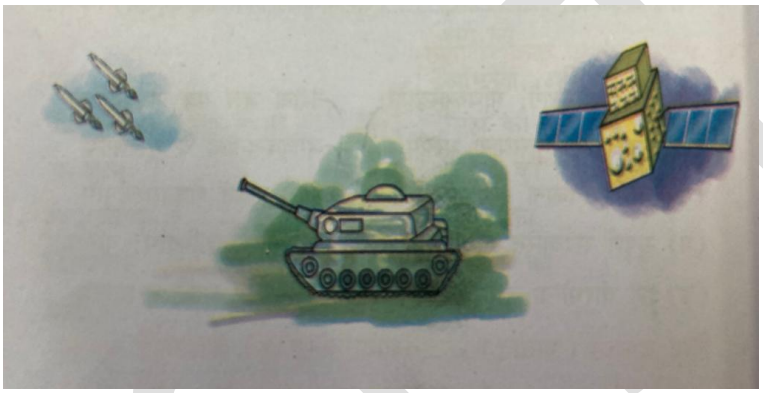
docs.aglasem.com

aglasem.com

प्र.19 **'क'** स्तम्भे दत्तम् श्लोकाशान् **'ख'** स्तम्भे च सुमेलनम् कुरूत– 4

'क' स्तम्भः	**'ख'** स्तम्भः
गिरिशिखरे ननु	निधेहि चरणम्
विनैन यानं	निज निकेतनम्
बलं स्वकीयं	भवति साधनम्
सदैव पुरतो	नगारोहणं ...

प्र.20 चित्रं दृष्टवा मंजूषात् पदानि च प्रयुज्य चत्वारि वाक्यानि रचयन्तु। 1+1+1+1=4
(अस्त्राणाम्, अस्त्राणि शत्रुभ्यः उपगहाणां)

(i) अस्मिन् चित्रे .....दृश्यन्ते।
(ii) आधुनिकैः अस्त्रैः सैनिका अस्मान् .....रक्षन्ति।
(iii) .....सहायतया बहूनि कार्याणि भवन्ति।
(iv) एतेषां .....प्रयोगेण भारतः विकसित देशः मन्यते।

अथवा

मञ्जूषायां लिखितानां शब्दानां सहाय्येन कथां लिखत $8\times\frac{1}{2}=4$
(नीचैः, दूरं, कश्चन, यथा, यदि, परम, च, तदा)
एकस्मिन वने (i).....व्याधः जालं विस्तीर्य (ii) .....स्थितः।
कमशः आकाशात् सपरिवारः कपोतराजः(iii) .....आगच्छत् ।(iv).....
कपोताः तण्डुलान् अपश्चन् (v).....तेषां लोभो जातः। परं राजासहमतः नासीत्।
तस्य युक्ति आसीत (vi) ----------वने कोऽपि मनुष्यः नास्ति। कुतः तण्डुलानाम्
सम्भवः। (vii).....राज्ञः उपदेशम अस्वीकृत्य कपोताः तण्डुलान खादितुं
प्रवृत्ताः जाले (viii).....निपतिताः। अतः उक्तम् सहसा विद्धीत न कियाम्।

प्र. 21 अधोलिखिताना वाक्याना घटनाक्रमानुसारण कमायोजन कुरूत। $8\times\frac{1}{2}=4$
(क) माला शालिनी च चिकित्सिकां प्रति गच्छन्त्यौ वार्तां कुरूतः।

docs.aglasem.com
aglasem.com

(ख) तदैव क्रीडन्ति त्रिवर्षीया पुत्री अम्बिका पितुः क्रोडे उपविशति।
(ग) शालिनी ग्रीष्मावकाशे पितृगृहम् आगच्छति।
(घ) भ्रातृजायायाः स्वास्थ्यं समीचीनं नास्ति।
(ङ.) तव मनसि एतादशी कुत्सिता वृत्तिः आगताः।
(च) वयं सर्वे मिलित्वा चिन्तनमिदं यथार्थरूपं करिष्यामः।
(छ) अधुना एकस्य पुत्रस्य आवश्यकता अस्ति।
(ज) अहं स्वापराधं स्वीकरोमि लज्जितः च अस्मि।

उत्तरम् – (क) .....
(ख) .....
(ग) .....
(घ) .....
(ङ.) .....
(च) .....
(छ) .....
(ज) .....

प्र.22 अधोलिखितषु द्वयोः श्लोकयाः भावाथ हिन्दीभाषाया लिखत– 2×4=8

(क) वृक्षाग्रवासी न च पक्षिराजः
त्रिनेत्रधारी न च शूलपाणिः।
त्वग्वस्त्रधारी न च सिद्धयोगी
जलं च बिभ्रन्न घटो न मेघः।।

उत्तरम् : .....
.....
.....

(ख) अभिवादन शीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः।
चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विधा यशोबलम्।।

उत्तरम् : .....
.....
.....

(ग) साहित्यसंगीत कला विहीनः
साक्षात्पशुः पच्छविषाणहीनः।
तृणं न खादन्नपि जीवमानः
तद् भागधेयं परमं पशूनाम।।

उत्तरम् : .....
.....
.....

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्र. 23 'कण्टकेनैव कण्टकम् अथा बिलस्यवाणी न कदापि मे श्रुताः
कथायां सारं हिन्दीभाषायाम् एकपृष्ठे लिखत। 8

उत्तरम् : .....

.....

.....

.....

.....

.....

प्र. 24 निर्देशानुसारं पदानि स्वीकृत्य अस्माकं विद्यालयः विषयोपरि निबन्धलेखनं करोतु (अष्ट–वाक्यानि रचयत) 1×8=8

(विद्यालयः, नातिदूरं, कक्षायाम, छात्र–छात्राः, अध्यापकाः, पाठयन्ति, उद्यानम, पुस्तकालयः)

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....

अथवा

रिक्तस्थानानानि पूरयित्वा प्रार्थना–पत्रं लिखत–

(प्रधानाध्यापकः, अवकाशं, अनुग्रहणन्तु, प्राथमिक, भवदीय, ज्वरपीड़ितः, आगन्तु, कारणात्।)

सेवायाम्

श्रोमन्तः.....महोदयः
श्राजकीय उच्च .....विद्यालयः
जयपुरम् (राजस्थानम)

महोदयः

सविनयः निवेदनम अस्ति यत अहं .....अस्मि। अस्मात्.....अहं विद्यालयम् .....न शक्नोमि। अतः दिनद्वयस्य .....स्वीकृत्य माम् .... भवान्।

सधन्यवादः

.....शिष्यः

.....

दिनांकः –

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्र. 25 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत– 4×2=8

पूर्वदिशायां उदेति सूर्यः पश्चिमदिशायां च अस्तं गच्छति इति दृश्यते हि लोके। परं न अनेन अवबोधमस्ति यत्सूर्यो गतिशील इति। सूर्योऽचलः पृथ्वी च चला या स्वकीये अक्षे घूर्णति इति साम्प्रतं सुस्थापितः सिद्धान्तः। सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन येन प्रवर्तितः स आसीत महान् गणितज्ञः ज्योतिर्विच्च आर्यभटः।

प्र.1 गद्यांशं पठित्वा उचितं शीर्षक लिखत।
उत्तरम् .....

प्र.2 पूर्वदिशायां उदेति सूर्यः कस्याम् दिशायाम् अस्तं च गच्छति।
उत्तरम् .....

प्र.3 साम्प्रतम् सुस्थापितः सिद्धान्तः कः?
उत्तरम् .....

प्र.4 सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन केन प्रवर्तितः?
उत्तरम् .....

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com

राजस्थान राज्य शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, उदयपुर

(पाठ्यचर्या, पाठ्यपुस्तक,सामग्री निर्माण एवं मूल्यांकन प्रभाग)

प्रारंभिक शिक्षा पूर्णता प्रमाण–पत्र परीक्षा 2023

नमूना प्रश्न पत्र

कक्षा–8

विषय – संस्कृत (95)

अवधि–2.30 घंटे पूर्णांक 80

बहुविकल्पात्मकप्रश्नाः 1 तः 8 पर्यन्तम्

निर्देशः – उचित–उत्तरस्य क्रमांक्षरं कोष्ठते लिखन्तु।

प्रश्न–1 क् ख् ग् – इत्येषामुच्चारणस्थानमस्ति– 1

(अ) मूर्धा (ब) कष्ठः (स) दन्ताः (द) ओष्ठौ ( )

प्रश्न–2 अङविकारे विभक्तिः भवति– 1

(अ) तृतीया (ब) चतुर्थी (स) पञ्चमी (द) सप्तमी ( )

प्रश्न–3 समासः भवति – 1

(अ) द्विविधः (ब) त्रिविधः (स) चतुर्विधः (द) सप्तविधः ( )

प्रश्न–4 देवलस्य कन्या आसीत् – 1

(अ) सुवर्चला (ब) माया (स) लता (द) लोपामुद्रा ( )

प्रश्न–5 प्रथमसंस्कारः अस्ति – 1

(अ) गर्माधानम् (ब) नामकरणम् (स) चूडाकर्म (द) विद्यारम्भः ( )

प्रश्न–6 'कुँआ' इति शब्दस्य संस्कृते शब्द अस्ति – 1

(अ) स्तम्भः (ब) अट्टः (स) कूपः (द) द्वारम ( )

प्रश्न–7 पितामहस्य पिता कथ्यते – 1

(अ) पितृव्यः (ब) जामाता (स) प्रपितामहः (द) प्रपितामही ( )

प्रश्न–8 ..... सर्वे वयं भवाम। 1

(अ) स्वस्थाः (ब) रूगणाः (स) जीर्णाः (द) वृद्धाः ( )

अतिलघूरात्मकप्रश्नाः 9 तः 16 पर्यन्तम्।

प्रश्न–9– रिक्तस्थाने पूरयन्तु – 3×1=3

(दोषगुणाः, आचारहीनं, दुहिता)

(अ) यथैवात्मा तथा पुत्रः पुत्रेण ..... समा।

(ब) ..... न पुनन्ति वेदाः।

(स) संसर्गजाः ..... भवन्ति।

प्रश्न–10 – सुमेलयन्तु 3×1=3

घटनाक्रमाः		वर्षाणि
(अ) डॉ. कलाममहोदयस्य निधनम्	–	2015
(ब) कल्पनायाः जन्म	–	1993
(स) विमानचालकशालयां सुनीतायाः चयनम्	–	1961

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्रश्न–11 अधोलिखितवाक्येभ्यः विशेषणपदानि विशेष्यपदानि च चित्वा रिक्तस्थानेषु लिखन्तु – 3×1=3

वाक्यानि	विशेषणपदानि	विशेष्यपदानि
(अ) उन्नतः पर्वतः अस्तिः।	.....	.....
(ब) चञ्चला लक्ष्मीः अस्ति।	.....	.....
(स) चतुरं मित्रम् अस्ति।	.....	.....

प्रश्न–12 गुणनकोष्ठकम् लिखन्तु – 3×1=3

(अ) एकादशानां नव .....।
(ब) त्रयोदशानां द्वे .....।
(स) पञ्चदशानां षट् .....।

प्रश्न–13 कोष्ठकेषु प्रदत्तरूपेषु उचितेन रूपेण रिक्तस्थानानि पूरयन्तु – 3×1=3
(कस्मिंश्चित्, काञ्चित्, केचित्)

(अ) ..... भारतीयाः वैज्ञानिकाः जगत्प्रसिद्धाः सन्ति।
(ब) माधुरी ..... वित्तकोषे अधिकारिणी अस्ति।
(स) अहं ..... नर्तकीम् अभिनन्दामि।

प्रश्न–14 एकस्मिन् वर्षे कति मासाः भवन्ति ? 3
उत्तरम् .....
.....
.....

प्रश्न–15 जीवनस्य लक्ष्यम् किम् अस्ति ? 3
उत्तरम् .....
.....
.....

प्रश्न– 16 आम्लं द्राक्षाफलम् इति कः कथयति ? 3
उत्तरम् .....
.....
.....

लघूत्तरात्मकप्रश्नाः 17 तः 22 पर्यन्तम्।

प्रश्न–17 'भारत' शब्दस्य कोऽर्थः भवति ? 4
उत्तरम् .....
.....
.....
.....

प्रश्न–18 गम्धातोः लट्लकारस्य रूपाणि लिखन्तु – 4

उत्तरम् – पुरूषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्रश्न–19 रेखांकितपदे अशुद्धिसंशोधनं कुर्वन्तु – 4×1=4

(अ) त्वां गृहं कुत्र अस्ति ?

उत्तरम् –.....

(ब) पिकाः वृक्षेभ्यः कूजन्ति।

उत्तरम् –.....

(स) अहं पाठेन पठामि।

उत्तरम् –.....

(द) रामः कर्णं बधिरः अस्ति।

उत्तरम् –.....

प्रश्न–20 धातु प्रत्ययौ पृथक–पृथक कृत्वा लिखन्तु 4×1=4

उत्तरम् – शब्दः	धातुः	प्रत्ययः
(अ) मननीयम्	.....	.....
(ब) खेलनीयम्	.....	.....
(स) भ्रमितव्यम्	.....	.....
(द) चलितव्यम्	.....	.....

प्रश्न–21 संधिविच्छेदः क्रियताम् – 4×1=4

उत्तरम् – शब्दः	संधिविच्छेदः
(अ) कश्चित्	.....
(ब) विष्णुस्त्रायते	.....
(स) योऽपि	.....
(द) रामोवदति	.....

प्रश्न–22 प्रश्नपत्रातिरिक्तात् पाठ्यपुस्तकात् द्वौ श्लोकौ लिखन्तु। 2×2=4

उत्तरम् (i) .....

.....

(ii) .....

.....

निबन्धात्मकप्रश्नाः 23 तः 25 पर्यन्तम्।

प्रश्न–23 अ इ उ ण् तः प्रारभ्य चतुर्दशमाहेश्वरसूत्राणि लिखन्तु। 8

अथवा

संस्कृतेस्वरव्यञ्जनान् पृथक–पृथक कृत्वा लिखन्तु

उत्तरम् .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्रश्न–24 'सरित् अथवा राजन् शब्दस्य सर्वाणि रूपाणि लिखन्तु। 8

उत्तरम् – विभक्तयः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

प्रश्न–25 भवान् महेशः अस्ति। भवतः विद्यालयः राजकीय उच्च प्राथमिक संस्कृत विद्यालयः जयपुरम् अस्ति। रूग्णताकारणात् दिनद्वयस्य अवकाशाय प्रार्थना–पत्रं लिखन्तु। 8

अथवा

भवान् नरेन्द्रः जयपुरनगरे अध्ययनाय छात्रावासे निवसति। उदयपुरनगरे निवासरत स्वमित्रं स्वस्य अध्ययनस्य प्रगति विषये एकं पत्रं लिखन्तु।

उत्तरम् .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

RSCERT

docs.aglasem.com

aglasem.com